

MĂRTURII DIN PRIMII ANI DE LA FĂURIREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN DESPRE ABNEGAȚIA UNOR MILITANȚI REVOLUȚIONARI

de NICOLAE PETRESCU

Mișcarea muncitorească și revoluționară de la noi din țară — continuând tradițiile cele mai înaintate ale poporului, înfruntând opreliștile puse de clasele exploatare — au dus o luptă neînfricată pentru dreptate socială și libertate națională.

În cadrul avântului revoluționar internațional — ca urmare a distrugerilor provocate de primul război mondial, de dezorganizare a activității economice și înrăutățire a situației maselor populare — și în România au avut loc numeroase acțiuni ale oamenilor muncii, împotriva cărora cercurile conducătoare ale burgheziei au luat măsuri represive în vederea menținerii pozițiilor lor dominante.

Întregul arsenal de metode și mijloace îndreptat de autorități împotriva forțelor revoluționare în primii ani după război și mai ales în timpul grevei generale din octombrie 1920, când numeroși militanți ai organizațiilor muncitorești au fost arestați, nu a putut stăvili cursul ascendent al fluxului revoluționar care a culminat prin făurirea Partidului Comunist Român.

Evenimentul epocal de transformare a Partidului Socialist în Partidul Comunist Român a ridicat pe o treaptă nouă aspirațiile de secole ale maselor populare, dând mișcării revoluționare un conținut superior și conducătorul capabil să o ducă la victoria finală.

„Se poate afirma — releva cu pregnanță tovarășul Nicolae Ceaușescu în magistrala expunere la adunarea festivă din capitală consacrată aniversării a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român — că Partidul Comunist Român s-a identificat întru totul cu interesele vitale ale clasei muncitoare, ale întregului popor, că în istoria zbuciumată a poporului român nu a existat niciodată un partid politic care să fi servit cu atita abnegație interesele întregii națiuni, ale bunăstării și fericirii ei, ale întăririi independenței și suveranității României“¹.

Făurirea Partidului Comunist Român a alertat cercurile conducătoare ale burgheziei, care — așa cum luaseră măsuri represive asupra unor militanți de seamă ai mișcării revoluționare în perioada premergătoare congresului — au trecut la arestarea delegaților care votaseră afilierea fără rezerve la Internaționala Comunistă².

Prin procesul din Dealul Spirii dintre 23 ianuarie—4 iunie 1922 întentat celor 271 de militanți revoluționari — participanți la primul congres al partidului și conducători ai mișcării greviste din anul 1920 — guvernul urmărea să fundamenteze

---

¹ Nicolae Ceaușescu, *60 de ani de slujire devotată a poporului, de luptă pentru dreptate socială și libertate națională, pentru construirea socialismului și ridicarea bunăstării maselor, pentru independența patriei, colaborare internațională și pace*. Expunere la Adunarea festivă din Capitală consacrată aniversării a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, 8 Mai 1981, Edit. Politică, București, 1981, p. 6.

² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921*, Edit. Politică, București, 1966, p. 735—738 ; *Crearea Partidului Comunist Român*, sub redacția Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac, Edit. Științifică, București, 1971, p. 444—445.

juridic lichidarea P.C.R. și să-l lase fără conducători³. Această înscenare a fost sortită eșecului ca urmare a atitudinii dirze a celor arestați și a uriașei campanii de solidaritate internă și internațională prin care organizațiile clasei muncitoare, presa democrată, personalități proeminente ale științei și culturii românești și chiar șefi ai unor partide și grupări politice burgheze au aruncat oprobriul lor autorităților⁴. Prin decretul de amnistie nr. 2469 din 4 iunie 1922 peste 200 de auzăți au fost eliberați, putând astfel să contribuie la refacerea organizațiilor P.C.R., la intensificarea activității lor în rîndul maselor⁵.

După proces guvernul a luat treptat toate măsurile pentru a limita și chiar interzice activitatea P.C.R., mergînd în anul 1924 pînă la scoaterea sa în afara legii⁶. Calculele burgheziei nu și-au atins scopul deoarece, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Teroarea dușmanului de clasă nu a reușit să înfringă voința de luptă a comunistilor și celorlalți patrioți. Ei au continuat să țină sus steagul luptei pentru apărarea oamenilor muncii, să conducă clasa muncitoare, întregul popor la victoria asupra fascismului, pe calea făuririi României socialiste”⁷.

★

În patrimoniul Muzeului Național de istorie al R. S. România sînt păstrate, cu grija ce se cuvine, o serie de documente, mărturii ale abnegației unor revoluționari de seamă, ca Mihail Gheorghiu Bujor, Constantin Agiu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Mihail Cruceanu, Pavel Antip Tcacenco, Simion Bubnovski și alți reprezentanți de seamă ai mișcării revoluționare.

Militant de seamă al mișcării socialiste, de la noi din țară, conducătorul recunoscut al primelor unități internaționaliste create imediat după Revoluția din Octombrie și membru al Colegiului de luptă împotriva contrarevoluției din sud⁸, Mihail Gheorghiu Bujor se reîntoarce în patrie „spre a înfrunta și suferi urgia clasei stăpînitoare cot la cot cu tovarășii cei vechi și cei noi”⁹. Activează susținut în cadrul grupărilor comuniste și a aripii stîngi a Partidului Socialist în vederea creerii partidului comunist. Guvernul, al cărui președinte, generalul Averescu avusese întrevederi la Odesa în ianuarie 1918 asupra reglementării situației cu Rusia Sovietică¹⁰, l-a adus în mai 1920 în fața Curții Marțiale. Acuzat de dezertare în străinătate, crimă de înaltă trădare și crimă contra siguranței statului, calomniat de o parte din presa burgheză, refuzîndu-i-se apărători, Mihail Gheorghiu Bujor s-a apărut singur. În cadrul procesului, care a fost „unul dintre momentele de seamă ale afirmării principiilor socialiste, demnității unui luptător, solidarității româno-

³ N. Popescu, *Lupta P.C.R. împotriva teroarei dezlănțuite de burghezie și moșierime asupra maselor muncitoare. Procesul din Dealul Spirii (1921—1922)*, „Analele Institutului de Istorie a Partidului de pe lingă C.C. al P.C.R.”, an. VII, nr. 1—2, 1961, p. 160; *Crearea Partidului Comunist Român*, p. 473; M. C. Stănescu, *Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1924*, Edit. Politică, București, 1971, p. 97—106.

⁴ M. C. Stănescu, op. cit., p. 118; Ioan Scurtu, *Rezonanța socială a creării Partidului Comunist Român*, în „Lupta de clasă” nr. 1/1971, p. 108.

⁵ Mihail Rusenescu, Ioan Saizu, *Viața politică în România, 1922—1928*, Edit. Politică, București, 1979, p. 117.

⁶ M. C. Stănescu, op. cit., p. 246—275; Elisabeta Ioniță, *Date privind repri-marea mișcării revoluționare din România în anii 1924—1929*, în „Studii și articole de istorie”, an. XIV, 1969, p. 148—149.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român — 7 mai 1966, Edit. Politică, București, 1966, p. 26.

⁸ Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, *Purtători de flamuri revoluționare*, Edit. Științifică, București, 1971, p. 459; Mihail Gheorghiu Bujor în „Analele de Istorie”, an. XVII, 2, 1971, p. 139—143.

⁹ N. Copoiu, *Viața și activitatea lui M. Gh. Bujor, în Mihail Gheorghiu Bujor. Scrieri social-politice (1905—1961)*, Edit. Politică, București, 1979, p. 46.

¹⁰ Constantin Titel Petrescu, *Socialismul în România*, Biblioteca Socialistă, București, 1945, p. 315.

ruse¹¹, el a arătat că plecarea sa în Rusia a fost temporară și prelungirea s-a datorat intermitenței sale odată de nemți, altă dată de denikinști, dar oricum dragostea pentru proletariatul de pretutindeni nu exclude dragostea pentru propriul popor¹². În condițiile avântului revoluționar, autoritățile n-au îndrăznit să pronunțe sentința capitală și l-au condamnat la muncă silnică pe viață, încercînd să-l distrugă printr-un regim treptat de epuizare fizică și morală¹³. Opinia publică nu l-a considerat, însă, nici trădător și nici vinovat de a fi ridicat armele contra țării, încît a răsplătit devotamentul lui Bujor, alegîndu-l deputat, pentru a-i da puțința să dovedească de la tribuna Parlamentului că a fost „nu numai un bun socialist, dar și un bun român”¹⁴.

Pușcăriaș de drept comun după invalidarea mandatului, Mihail Gheorghiu Bujor a fost mutat de la închisoarea Ocnele Mari la Doftana, fiind primul deținut politic adus aici — primul dintre conducătorii proletariatului român condamnat pe viață¹⁵. Înțelegînd manevra cercurilor conducătoare, care prin condamnarea sa voiau să dea o lovitură mișcării revoluționare, conducătorilor săi cu mare autoritate, Mihail Gheorghiu Bujor a considerat că principala sa datorie era „să reprezint socialismul în fața dușmanilor cu cinste și în spirit de clasă”¹⁶. Știrile de la el, din această perioadă sumbră a vieții sale, sînt puține, deoarece răzbateau greu dincolo de zidurile Doftanei și nici el, atunci sau chiar mai tîrziu, nu a socotit potrivit să vorbească prea mult despre propria sa persoană¹⁷. Printre ele se numără și o scrisoare trimisă din Doftana unui prieten la 1 Mai 1923. Din cele cîteva rînduri reies interdicțiile severe la care a fost supus, fiind izolat de ceilalți deținuți politici, contactele sporadice pe care le-a avut cu membrii mișcării revoluționare și chiar cu ai propriei familii¹⁸. „Încă din noiembrie trecut — scria el — nu mai sînt vizitat nici de singura soră care mai venea pe aici. Trebuie să mai spun că eu însumi, în repetate rînduri, am sfătuit-o să evite cît mai mult de a veni pe la mine, pentru că ~~ne~~-mi putea scăpa din vedere că plăcerea de a o vedea trebuia să-i pricinuiască destule neajunsuri. N-aș spune acelaș lucru despre frații și surorile mele din cealaltă familie. Dar aci, desigur, intervin alte piedici, oricît de admisibilă este în principiu vizita lor. Am primit, tot mai de mult, o [carte] [postală] cu cîteva iscălituri din partea C. L. (resortul organizării)”¹⁹. În post-scriptum răzbate dragostea sa față de vechii tovarăși de idei : „În inchipuirea mea, în această zi mă găsesc, mai mult decît oricînd, în mijlocul vostru. Întii Mai 1923”. Situația în care se găsea Mihail Gheorghiu Bujor a fost confirmată cîteva luni mai tîrziu de vizita pe care i-a făcut-o Elena Filipovici²⁰. Obținînd după multe greutăți permisiunea de a-l vizita, i-a adus alimente și ceva cărți de literatură, altele nefiindu-i permis să primească²¹. Atunci l-a găsit palid și slăbit, dar fără a fi demoralizat. Nu avea însă nici o cunoștință despre mersul lucrurilor din afara zidurilor închisorii, deoarece nu primea ziare. După o săptămînă de la întoarcerea sa de la Doftana, a primit pachetul lăsat pentru Mihail Gheorghiu Bujor, în el fiind toate cărțile și mîncarea, neatinsă²². Anii îndelungați, grei, plini de tot felul de privațiuni nu l-au înfrînt pe Bujor. În salutul pe care îl adresa proletariatului revoluționar în 1929 — prima solie din întunericul Doftanei — se considera mai tare ca înainte în credințele sale revoluționare și mulțimea acelor care în țară sau peste hotare i-au luat o sinceră și nobilă apărare, pe care o socotea prilej de omagiu și propovăduire a ideilor revoluționare²³. Totodată îndemna întreaga mișcare muncitorească „să înlăture tot ce poate învrăjbi și dezbină și să caute tot ce poate uni forțele proletaria-

¹¹ N. Copoiu, op. cit., p. 47.

¹² *Ibidem*, p. 48.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Constantin Titel Petrescu, op. cit., p. 349.

¹⁵ N. Copoiu, op. cit., p. 49.

¹⁶ *Ibidem*, p. 50.

¹⁷ *Ibidem*, p. 51.

¹⁸ Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România, nr. inv. 83022.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ „Socialismul” din 14 octombrie 1923.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ „Apărătorul proletar”, an. II, nr. 4, iunie 1929.

tului, care e singura cheazăie a triumfului său“²⁴. Ca urmare a campaniei îndelungate de solidaritate internă și internațională, Mihail Gheorghiu Bujor a fost eliberat la 13 iunie 1933²⁵. După cei peste 13 ani de temniță avea aceeași fermitate revoluționară de neclintit, arătând că : „Pe condamnații politici, Doftana cînd nu-i năruie truște sau mintal — îi întărește în convingerile lor și îi inverșunează pînă la culme în atitudinea potrivnică ordinei actuale și statului, care, recurgînd la astfel de neomenii, confirmă singur critica adversarilor și se condamnă singur“²⁶. Militînd susținut pentru unitatea clasei muncitoare Mihail Gheorghiu Bujor a înfruntat cu același curaj prigoana autorităților în timpul dictaturii regale și anto-nesiene, devenind, prin pedepsele ce s-au adăugat celei vechi, luptătorul politic cu cel mai îndelungat stagiul de detenție din istoria țării noastre²⁷.

Membru al partidului social-democrat din 1915, arestat pentru „activitate comunistă“, evadat, militant în grupul lui Alecu Constantinescu și în Sindicatul brutarilor, Constantin Agiu a fost din nou arestat în timpul grevei generale din octombrie 1920 și implicat în procesul din Dealul Spirii²⁸. În timpul judecării sale, înfruntînd cu bărbăție teroarea, a făcut un aspru rechizitoriu cercurilor politice conducătoare din țară cînd „arăta că va lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc din România“, recunoscînd cu mîndrie că „a lucrat cu convingere că idealul comunist aduce salvarea muncitorimii și că rezumă deplin aspirațiile spre îndeplinirea unui nou sistem social întemeiat pe dreptate“²⁹. Neîntrînd în prevederile decretului de amnistie, Constantin Agiu a fost condamnat la 8 ani închisoare, fiind întemnițat la Doftana³⁰. Din acești ani, care la vîrsta pe care o avea Constantin Agiu ar fi reprezentat în condițiile normale ale vieții fiecărui om o perioadă bogată în aspirațiile și sentimentele cele mai înalte, rodnică în activitate, în patrimoniul muzeului nostru se găsesc cîteva documente, dintre care unul de excepție. Este vorba de extractul de căsătorie eliberat de primăria comunei Telega pentru singura căsătorie oficiată în închisoarea Doftana unui militant comunist³¹. Din limbajul sec al actului întocmit la 2 iunie 1923 reiese că deținutul politic Constantin Agiu, în vîrstă de 32 ani, s-a căsătorit cu Mina Dumitru Ionescu, orfană de tată și fiica unei menajere din București. Căsătoria s-a oficiat în cancelaria închisorii Doftana, martori fiind Mihail Stănescu directorul penitenciarului, din partea soțului, iar grefierul aceiași închisori, din partea soției. Aceeași puternică emoție o produce și scrisoarea pe care tînăra sa soție a trimis-o lui Constantin Agiu la 4 aprilie 1924 în închisoarea Doftana³². Puținele rînduri arată grija pe care i-o poartă, dar și sărăcia pe care o îndură și boala în care se zbate. Alte două cărți poștale expediate lui Constantin Agiu la Doftana în acești ani conțin gîndurile pline de compasiune și înțelegere adresate de un prieten din Craiova³³ și de altul stabilit în Franța³⁴.

În urma amnistiei acordate prin decretul din anul 1929, Constantin Agiu a părăsit închisoarea, dar nu peste mult timp a avut alte condamnări. A rămas ferm idealurilor revoluționare, după cum declara în „Apărătorul proletar“, în timp ce ispășea o nouă pedeapsă : „Ne simțim indisolubil legați de organizațiile revoluționare de clasă ale muncitorimii, pentru a cărei dezrobire de sub jugul capitalist am fost gata și sintem și azi să facem sacrificii“³⁵. C.C. al P.C.R., apreciind meritele lui

²⁴ Ibidem.

²⁵ N. Copoiu, op. cit., p. 63.

²⁶ M. Gh. Bujor, *Amintiri de la Doftana*, în „Cuvîntul liber“, nr. 48 din 6 octombrie 1934.

²⁷ N. Copoiu, op. cit., p. 58.

²⁸ *Crearea Partidului Comunist Român*, p. 146 ; Constantin Agiu în „Anale de istorie“, an. XVI, 3, 1970, p. 127—129.

²⁹ N. Popescu, op. cit., p. 177.

³⁰ Constantin Agiu, în „Anale de istorie“, an. XVI, 3, 1970, p. 127—129.

³¹ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 54 736.

³² Ibidem, nr. inv. 66893.

³³ Ibidem, nr. inv. 66894.

³⁴ Ibidem, nr. inv. 66892.

³⁵ Constantin Agiu, în „Anale de istorie“, an. XVI, 3, 1970, p. 128.

Constantin Agiu, l-a însărcinat cu diferite munci de răspundere : cu conducerea comitetului regional Oltenia al P.C.R., în crearea organizațiilor democratice și întărirea legăturilor dintre partidele clasei muncitoare, în aprilie 1944 fiind desemnat în tratativele pentru Front Unic Muncitoresc³⁶.

Între revoluționarii care au militat activ în perioada pregătitoare fărurii P.C.R., Pavel Antip zis Tcacenco și Simion Bubnovski au avut un rol de frunte. Arestați după conferința organizațiilor comuniste din martie 1921, unde s-au situat pe pozițiile acelor care înțelegeau că un partid comunist viabil nu poate fi creat în afara partidului socialist oficial, singura cale bună fiind transformarea acestuia în partid comunist, Pavel Antip și Simion Bubnovski aveau să fi trimiși mai târziu să îngroașe rindurile celor ce vor fi judecați în procesul din Dealul Spirii³⁷. Supuși măsurilor represive, ei au avut o atitudine demnă, Mihail Cruceanu reamintindu-și că Pavel Antip fusese adus în a 14-a zi de grevă a foamei în mijlocul tovarășilor săi care îi priveau consternați³⁸. Deși intrau în prevederile decretului de amnistie, nebeneficiind de ea, Pavel Antip și Simion Bubnovski au făcut recurs la Consiliul de revizie permanent al armatei, care casează sentința, dar trimite procesele spre rejudecare la Consiliul de război al corpului 5 armată la Constanța³⁹. La 2 aprilie, în timp ce rejudecarea mergea greoi, Pavel Antip evadează, dar este readus din nou la Constanța. Cu toate că hotărîrea Consiliului de război al Corpului 5 armată a stabilit că cei doi inculpați se încadrează în condițiile cerute de aplicarea amnistiei, Consiliul de război al Corpului de armată din Chișinău a cerut rejudecarea recursului în contra sentinței dată de Constanța⁴⁰.

Frământările prin care au trecut Pavel Antip și Simion Bubnovski, eșafodajul ridicat de autorități pe nedrept împotriva lor sînt redete într-o scrisoare din 20 iunie 1923 către Mihail Cruceanu, pe care totodată îl anunțau că l-au pus apărător⁴¹.

Consiliul se crampona să rejudece recursul, considerînd că nu era edificat asupra faptelor pentru care au fost judecați la București, deoarece dosarele nu fuseseră trimise, iar cererea lor de a fi eliberați nu putea fi satisfăcută, fiindcă sentința judecătorească dată în contumacie (la 19 februarie 1921) urma să fie anulată numai de către consiliu într-o ședință viitoare.

Deși chiar comisarul regal fusese nevoit să recunoască situația evidentă că cei doi revoluționari „trebuie să fie achitați fiind odată judecați și achitați pentru aceste fapte“, recursul urma să înceapă la 27 iunie. Din această cauză Mihail Cruceanu era rugat să se intereseze ca ordonanța definitivă de la București, doarele care au figurat în procesul din Dealul Spirii și copia după sentință să ajungă la timp, iar cu Gheorghe Cristescu să vorbească spre a aranja onorariul avocatului Mora ce urma să le fie apărător⁴². Contrar informațiilor cunoscute pînă acum asupra locului nașterii lui Pavel Antip⁴³, Simion Bubnovski îl solicita pe Mihail Cruceanu să facă petiții la Siguranța generală și la ministerele de resort pentru ca în caz de eliberare, Pavel Antip, urmînd a fi expulzat, să nu se ducă în Ucraina, unde s-a născut, fiindcă nu are acolo pe nimeni, ci să se stabilească la Praga, unde de un an de zile mama și surorile lui s-au refugiat⁴⁴.

³⁶ Ibidem.

³⁷ C. Cușmir-Mihailovici, dr. Fl. Dragne, dr. Gh. Unc, *Mișcarea muncitorească din România 1916—1921*, Edit. Politică, București, 1971, p. 458—461 ; Pavel Antip Tcacenco, în „Anale de istorie“, an. XVI, nr. 4, 1970, p. 115.

³⁸ Mihail Cruceanu, *De vorbă cu trecutul...*, Edit. Minerva, București, 1973, p. 186.

³⁹ Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, op. cit., p. 304 ; Pavel Antip Tcacenco, în „Anale de istorie“, an. XVI, nr. 4, 1970 ; B. Zaharescu, Pavel Tcacenco, Edit. P.C.R., 1946, p. 28 ; Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 82979.

⁴⁰ Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, op. cit., p. 304 ; Pavel Antip Tcacenco, în „Anale de istorie“, an. XVI, nr. 4, 1970 ; B. Zaharescu, op. cit., p. 28—29.

⁴¹ Muzeul de Istorie al R.S.R., doc. cit.

⁴² Ibidem.

⁴³ „Izvestia“, din 10 septembrie 1926, consideră locul nașterii sale Tighina, iar potrivit unor declarații ale surorii lui Pavel Antip Tcacenco, o localitate de lângă Tighina, vezi Pavel Antip Tcacenco, în „Anale de istorie“, an. XVI, nr. 4, 1970.

⁴⁴ Muzeul de Istorie al R. S. România, doc. cit.

Procesul fiind clasat, Pavel Antip a fost nevoi să emigreze la Praga, dar nu pentru mult timp, deoarece revine în țară în iulie 1925. Membru în C.C. al P.C.R., ales la Congresul al III-lea al P.C.R., Pavel Antip a desfășurat în anii 1925—1926 o activitate bogată, susținând ideea colaborării cu forțele democratice în alegerile comunale, necesitatea unificării mișcării sindicale, participă la discuții asupra posibilităților de legalizare a partidului⁴⁵. În timpul ultimei sale arestări reușește la 31 august 1926 să evadeze și cu ajutorul rețelei P.C.R. din județul Soroca, trece Nistru și se stabilește la Moscova⁴⁶.

„Memoria martirilor trăiește ca ceva sfânt în inima clasei muncitoare“ spunea Karl Marx. Cinstirea memoriei celor care au luptat pentru împlinirea aspirațiilor poporului a intrat în tradițiile mișcării noastre muncitorești și revoluționare. P.C.R. a făcut din ea, alături de apărarea și sprijinirea militanților săi, o îndatorire de seamă.

Cu atât mai mult, acum în preajma grandioasei aniversări a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, ne revine nobila datorie să păstrăm vie memoria militanților mișcării revoluționare.

TEMOIGNAGES DES PREMIERES ANNEES DEPUIS LA CREATION DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN SUR L'ABNEGATION DE CERTAINS MILITANTS RÉVOLUTIONNAIRES

R é s u m é

Le mouvement ouvrier et révolutionnaire de notre pays, en continuant les plus avancées traditions du peuple, en affrontant les obstacles plantés par les classes exploiteuses a mené une lutte courageuse pour la justice sociale et la liberté nationale. Tout l'arsenal de méthodes et moyens dirigés par les autorités contre le mouvement ouvrier aux ans d'essor révolutionnaire d'après la première guerre mondiale et plus spécialement après la création du Parti Communiste Roumain n'a pas pu mettre un terme au cours ascendant du flux révolutionnaire. Une série de documents des plus importants militants du mouvement révolutionnaire — qui se trouvent dans le patrimoine du Musée National d'Histoire de la R. S. de Roumanie constituent d'importants témoignages de la combativité et de l'abnégation qu'ils ont prouvés dès la création du Parti Communiste Roumain.

⁴⁵ Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, op. cit., p. 304—305.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 307.